

Tomasz Chinciński

"Kampania 1813 r. na północnym zachodzie Księstwa Warszawskiego : napoleońska twierdza Toruń i jej obrona", Andrzej Nieuważny, Toruń 1995 : [recenzja]

Rocznik Toruński 25, 131-139

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Noty

Jednym z istotnych zadań „Rocznika Toruńskiego” jest informowanie o literaturze dotyczącej Torunia, zwłaszcza zaś jego historii. Do tej pory zadanie to spełniała przede wszystkim publikowana co kilka lat „Bibliografia miasta Torunia”, rytmicznie uzupełniająca dzieło wydane w 1972 r. przez Henryka Baranowskiego i stanowiąca z czasem podstawę do drugiego tomu edycji książkowej (Toruń 1996). W obecnym tomie publikujemy „Bibliografię miasta Torunia” za lata 1994–1997, opracowaną przez kontynuującą pracę Henryka Baranowskiego Urszulę Zaborską. Od niedawna na łamach „Rocznika” zamieszczane są również recenzje ważniejszych książek dotyczących Torunia. Noty publikowane poniżej po raz pierwszy mają na celu wypełnienie luki między lakoniczną informacją bibliograficzną a recenzjami, które choćby ze względu na ilość ukazujących się wydawnictw na temat Torunia nie są w stanie odnieść się do nich wszystkich. Celem tych not jest rejestrowanie i krótkie informowanie o książkach, które wiążą się z szeroko rozumianą historią Torunia lub – ukazując się w Toruniu – są szczególnie ważne dla życia kulturalnego i naukowego. W przypadku najważniejszych i budzących zainteresowanie publikacji omówienie ich w ramach not nie wyklucza zamieszczenia w przyszłości szerszej recenzji czy artykułu recenzyjnego. Poniżej prezentujemy garść informacji o książkach wydanych przeważnie w 1997 i 1998 r.

Toruński słownik biograficzny, pod red. Krzysztofa Mikulskiego, t. 1, Toruń 1998.

Po latach zabiegów i przygotowań staraniem ToMiTo oraz komitetu redakcyjnego w składzie: Jan Belkot, Karola Ciesielska Jerzy Dygdała, Mirosław Golon, Krzysztof Mikulski, Magdalena Niedzielska, Piotr Oliński, Kazimierz Przybyszewski i Tadeusz Zakrzewski, ukazał się pierwszy z sześciu planowanych tomów *Toruńskiego słownika biograficznego*. Przy opracowywaniu wydawnictwa zdecydowano się na tzw. „system holenderski” – każdy tom będzie zawierał hasła od litery A do Z (bez podziałów chronologicznych). Dla ułatwienia po-

szukiwań w kolejnych tomach zostaną zawarte indeksy osobowe. Według zamierzeń redakcji w *Słowniku* będą umieszczone biogramy wszystkich znaczących postaci związanych z przeszłością Torunia, osób urodzonych bądź czasowo działających w mieście, ludzi, którzy pozytywnie lub także negatywnie wpisali się w historię miasta. Już w pierwszym tomie znaleźli się przedstawiciele patrycjatu, artyści z kilku epok, profesorowie Gimnazjum Akademickiego i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, XIX-wieczni działacze polskiego ruchu narodowego oraz niemieccy badacze, duchowni, urzędnicy wreszcie ofiary eksterminacji hitlerowskiej i sami oprawcy. Jak podkreślił we wstępie redaktor naczelny K. Mikulski, *Toruński słownik biograficzny* ze swoją ideą udokumentowania działalności przedstawicieli różnych nacji, opcji politycznych i wyznań jest przejawem dbałości o zachowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego, nie tylko lokalnego, ale światowego. *Słownik* wydany z pomocą finansową Urzędu Miejskiego w Toruniu, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz ELANY S.A., Fabryki Cukierniczej „Kopernik” S.A. i Toruńskich Zakładów Materiałów Opatrunkowych S.A. posiada staranną i przejrzystą szatę graficzną. Warto zagłębić się w lekturę i poszukać patronów toruńskich ulic, swoich dawnych sąsiadów, krewnych i znajomych.

Karola C i e s i e l s k a, *Towarzystwo Miłośników Torunia. 75 lat pracy dla miasta*, Toruń 1998.

Książka autorstwa wieloletniej działaczki i prezesa ToMiTo została napisana z okazji jubileuszu 75-lecia działalności Towarzystwa Miłośników Torunia. Karola Ciesielska, zawarła w niej „prehistorię” ToMiTo, czyli dzieje wcześniejszych towarzystw przyjaciół i miłośników oraz organizacji zajmujących się upiększaniem miasta. Zasadniczą treść publikacji stanowią jednak losy ToMiTo, organizacji, która pomimo kłopotów finansowych, różnego rodzaju trudności, łącznie z zawieszaniem działalności przez władze, wytrwale realizowała postawione przed sobą zadania. Najbardziej znane przejawy tej działalności to „Wieczory Toruńskie” poświęcone dziejom miasta, liczne odczyty, prelekcje, pokazy, konkursy: „Toruń w kwiatach”, wiedzy o mieście oraz konkursy prac magisterskich i dyplomowych o tematyce toruńskiej; a także liczne publikacje ogłaszane m.in. w ramach Biblioteczki ToMiTo, wspomniany wyżej *Toruński słownik biograficzny* czy też przede wszystkim wydawany od 1966 r. „Rocznik Toruński”.

Jak w każdym stowarzyszeniu, tak i w ToMiTo podstawą są ludzie, którzy postanowili przeznaczyć swój czas, energię i pomysły dla realizacji idei upiększania miasta i popularyzacji wiedzy o nim. Na kartach książki przewijają

się najbardziej zasłużeń działacze, członkowie honorowi, współpracownicy z innych instytucji, wreszcie osoby wyróżnione przez Towarzystwo „Złotym Astrolabium”.

Karola C i e s i e l s k a, *Herb, pieczęcie i barwy Torunia*, Toruń 1998.

Jest to drugie wydanie książki (pierwsze – Toruń 1983) opublikowane staraniem Toruńskiego Towarzystwa Kultury. Praca została poszerzona i wzbogacona o nową szatę graficzną. Uwzględniono w niej także zmiany w herbie, jakie zaszły od 1983 r. Autorka podkreśliła, iż w herbie „jak w zwierciadle odbijają się dzieje polityczne miasta, style epok i poziom sztuki plastycznej, sprawność ręki rzemieślnika – artysty i upodobania obywateli”. Należy więc dokładniej i w szerokim kontekście historycznym przyjrzeć się licznym wyobrażeniom herbu, umieszczanym na budynkach, ekslibrisach, sztandarach itp.

Książka została opracowana z całym aparatem badawczym, ale napisana jest przystępnie dla każdego czytelnika. Zagłębiając się w dzieje znaku miejskiego, wizerunków na pieczęciach czy barw na sztandarach możemy poznać przełomowe chwile w życiu miasta, a także nieznanne aspekty funkcjonowania kancelarii miejskiej, dawne przywileje i obyczaje. Dużym plusem wydawnictwa jest bogata szata graficzna, dzięki której można zobaczyć pieczęcie, dokumenty, tloki czy chorągwie, ukryte w magazynach archiwum lub muzeum.

Kalendarium dziejów miasta Torunia, oprac. J. Palczewski przy współpracy H. Duczkowskiej-Moraczewskiej i M. Golona, wyd. Agencja Akces, Toruń 1997.

Rok 1997 obfitował w wydanie wielu publikacji dotyczących Torunia. Znalazło się wśród nich *Kalendarium dziejów miasta Torunia* opracowane przez Janusza Palczewskiego przy udziale Henryki Duczkowskiej-Moraczewskiej oraz Mirosława Golona. Jest to pozycja prezentująca najważniejsze wydarzenia z historii politycznej, gospodarczej i kulturalnej grodu Kopernika i jego mieszkańców od roku 1233 po 1996. Ciekawostką jest niewątpliwie sposób opracowania – każdej dacie dziennej od 1 stycznia do 31 grudnia przyporządkowane zostały wydarzenia z różnych lat i stuleci. Kalendarium jest niestety pozbawione indeksów, a przyjęta formuła uniemożliwia siłą rzeczy analizę długotrwałych procesów i szerszych problemów. Z założenia jednak nie takie kwestie miały się tu znaleźć. W zasadniczym zrebie książka ta jest przygotowana przez hobbystę głównie dla miłośników Torunia, jako wyraz zainteresowań, poszukiwań i lek-

tur Janusza Palczewskiego. Do sięgnięcia po *Kalendarium* zachęca elegancka forma edytorska i liczne ilustracje, umieszczone obok jednolicie opracowanych graficznie reklam największych firm regionu, które sponsorowały druk książki.

Toruń i miasta ziemi chełmińskiej na rysunkach Jerzego Fryderyka Steinera z pierwszej połowy XVIII wieku (tzw. Album Steinera), pod red. M. Biskupa, Toruń 1998.

Pozycja, która ukazała się w połowie 1998 r., jest pierwszym całościowym wydaniem zbioru rysunków J. F. Steinera, uzupełnionym biografią artysty, analizą jego warsztatu oraz losami samego „Albumu”. Jak podkreślili autorzy publikacji (M. Arsztyński, M. Biskup, J. Dygdała i M. Woźniak), stanowi ona wspólne dzieło środowiska naukowego i kulturalnego Torunia, skupionego wokół Archiwum Państwowego, Muzeum Okręgowego, Towarzystwa Naukowego, Uniwersytetu oraz Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Książnicy Miejskiej. Żyjący w XVIII w. J. F. Steiner, z zawodu białoskórnik, a z zamiłowania rysownik zostawił po sobie zbiór 128 czarno-białych rysunków, przedstawiających głównie Toruń i jego budowle oraz nieliczne wizerunki miast ziemi chełmińskiej. Tzw. Album Steinera przez ponad sto lat był w rękach rodziny Soemmerring, później kilkakrotnie zmieniał właściciela i miejsce pobytu, był wykorzystywany w celach politycznych i propagandowych. Jego oryginał zaginął w czasie II wojny światowej. Pozostały tylko klisze fotograficzne z 1914 i 1942 r., fotogramy w postaci zdjęć naklejonych na karton oraz publikacja pastora Reinholda Heuera z 1925 r. pt. *Das Merkwürdigste in, bey und um Thorn*, prezentująca część rysunków Steinera. Po latach zabiegów o wydanie całej spuścizny po Steinerze ukazał się album zawierający zbiór jego 122 prac, uzupełniony 15 rysunkami jego kontynuatora tzw. Pseudo-Steinera, przedstawiającymi m.in. kościół świętych Janów i staromiejski zbór ewangelicki, obecnie kościół Św. Ducha. Poszczególne rysunki zostały opatrzone polskimi i niemieckimi podpisami oraz obszernymi komentarzami autorstwa Mariana Arsztyńskiego, informującymi o charakterze przedstawianych obiektów, ich historii i znaczeniu dla architektury i układu przestrzennego Torunia i innych miast. Całość poprzedzają szkice Jerzego Dygdały o Toruniu w czasach saskich, Michała Woźniaka o życiu i dziele J. F. Steinera oraz Mariana Biskupa o losach omawianego zespołu rysunków (w szerszej wersji opublikowany w poprzednim tomie „Rocznika Toruńskiego”). Uwagę zwraca także wysoki poziom edytorski i szata graficzna albumu autorstwa Zygryda Gardzielewskiego.

Metryka uczniów toruńskiego Gimnazjum Akademickiego 1600-1817, cz. I: 1600-1717, wyd. Z. H. Nowak i J. Tandecki (w ramach serii *Fontes Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, przy współpracy z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika), Toruń 1997.

Metryki, podobnie jak inne formy organizacji uniwersyteckiej, zostały w XVI w. wprowadzone w humanistycznych gimnazjach rozsianych po całej Europie. Wpisy uczniów, zawierające czasami oprócz ich imion i nazwisk także nazwy miejscowości, z których pochodzili, informacje o rodzicach, ich statusie społecznym, zawodach, wyznaniach, stanowią cenne źródło pozwalające śledzić procesy przenikania i recepcji idei naukowych, politycznych i społecznych oraz rekonstruować charakter i skalę wędrówek uczniów i studentów, ułatwiają wreszcie badania nad dziejami i pozycją poszczególnych uczelni. Tak też jest w przypadku toruńskiego gimnazjum humanistycznego, powstałego w 1568 r., w wyniku przekształcenia szkoły staromiejskiej. Za czasów burmistrza Hentyka Strobanda zostało ono zreformowane według wzorów słynnego pedagoga Jana Sturma i pod koniec XVI w. uzyskało status gimnazjum akademickiego przez dodanie do programu dwóch klas, w których uczono na poziomie uniwersyteckim. Jaka rolę odgrywało ono w kulturze Prus Królewskich i luterańskiego mieszczaństwa? Jak duży był zasięg jej oddziaływania? Skąd przybywali uczniowie do toruńskiej uczelni? Odpowiedzi na te i wiele innych pytań można znaleźć w omawianej właśnie metryce. Publikacja tego źródła przyczyni się niewątpliwie do pogłębienia badań nad dziejami Gimnazjum Akademickiego oraz losami jego wychowanków i profesorów.

Archiwum Emigracji, z. 1 (Archiwum Emigracji. Źródła i materiały do dziejów emigracji polskiej po roku 1939, pod red. S. Kossowskiej i M. A. Supruniuka, t. 5), Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 1998.

Badania nad różnymi aspektami politycznymi i kulturowymi emigracji polskiej zostały zapoczątkowane w środowisku toruńskim w latach 70., a zintensyfikowane po przekazaniu przez Stefanję Kossowską do Biblioteki UMK archiwum redakcyjnego tygodnika literackiego „Wiadomości” (Londyn 1946-1981). W tym samym czasie trafiło do Torunia archiwum księgarń i wydawnictwa Libella oraz Galerie Lambert Kazimierza Romanowicza (Paryż 1946-1993), archiwum „Środy Literackiej” - dodatku literackiego „Dziennika Polskiego”, wreszcie kilka autorskich kolekcji. Dla opracowania tak cennych zbiorów w

1995 r. utworzono w ramach Oddziału Rękopisów Biblioteki UMK Archiwum Emigracji. Wyniki badań tej placówki publikowane są w ramach serii wydawniczej „Archiwum Emigracji. Źródła i materiały do dziejów emigracji polskiej po roku 1939”. Ukazały się już 4 tomy. Dwa pierwsze, zatytułowane „Wiadomości i okolice”, zawierają szkice i wspomnienia na temat emigracyjnych „Wiadomości”, kolejne poświęcono paryskiej Libelli i Galerie Lambert oraz wspomnieniu Wacława Iwaniuka o J. Lobodowskim.

Tom piąty pod redakcją J. Kryszaka i M. A. Supruniuka stanowi zarazem pierwszy zeszyt czasopisma „Archiwum Emigracji”. Jest on podzielony na kilka działów (Studia – Szkice – Dokumenty; Korespondencje – Dokumenty – Rozmowy; Wspomnienia – Biografie – Noty; Recenzje i omówienia; Przeglądy i bibliografie). Można w nim znaleźć m.in. artykuł J. Kryszaka *O historycznej i kulturowej roli współczesnej emigracji polskiej*, J. Grot-Kwaśniewskiego o dziejach australijskiej Polonii, W. M. Drzewienieckiego o działalności Polskiej Fundacji Kulturalnej w Buffalo, interesujące wywiady z Zygmuntem Michałowskim, byłym dyrektorem Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa, oraz z malarzem, eseistą, historykiem sztuki, Stanisławem Frenklem. W zeszycie znajdują się także szkice biograficzne, wspomnienia, wreszcie utwory dziennikarzy, pisarzy i poetów emigracyjnych: Ludwika Tabaczewskiego, Zdzisława Marka i Tadeusza Polanowskiego. Tom zawiera ponadto recenzje książek dotyczących problematyki emigracyjnej, wydawanych w Polsce, Wielkiej Brytanii, Kanadzie i Stanach Zjednoczonych. Zeszyt został uzupełniony publikacjami: M. A. Supruniuka o toruńskich instytucjach prowadzących badania nad emigracją i Polonią, bibliografią publikacji o literaturze emigracyjnej w prasie krajowej w 1989 r., przygotowaną przez P. Kądziała, oraz materiałami do bibliografii emigracji polskiej i Polonii po 1939 r. zebranymi przez A. Supruniuk. W planach są następane opracowania naukowe, eseje, publikacje rękopisów, korespondencji, wspomnień i twórczości wybitnych osobistości emigracji polskiej. Pozwolą one zapewne na lepsze zrozumienie złożonego i trudnego do zdefiniowania zjawiska, jakim jest emigracja polska ostatniego pięćdziesięciolecia.

Sławomir K a l e m b k a, *Dwieście lat Sztuk Pięknych na uniwersytetach w Wilnie i Toruniu 1797–1997*, Toruń 1998.

Jubileusz dwustulecia założenia najstarszej akademickiej szkoły artystycznej na ziemiach polskich upamiętniono w Toruniu w sposób szczególnie zorganizowaniem specjalnej sesji naukowej i wielkiej wystawy pt. „Kształcenie artystyczne w Wilnie i jego tradycje”, prezentowanej w Toruniu i w Wil-

nie. Wystawie towarzyszył katalog, w którym w obszernej formie opracowano dzieje Sztuk Pięknych na uniwersytetach Stefana Batorego i Mikołaja Kopernika oraz biogramy najważniejszych twórców, pedagogów i wychowanków uczelni. Wydany w ramach biblioteczki Toruńskiego Towarzystwa Kulturalnego zbiór szkiców źródłowych autorstwa Sławomira Kalembki stanowi kolejny przyczynek do całościowego opracowania dziejów Wydziału Sztuk Pięknych na uniwersytetach w Wilnie i Toruniu.

P. K u r l e n d a, *Działalność społeczno-polityczna Kościoła katolickiego w Toruniu i Podgórzu (1920-1939)* (seria wydawnicza „Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość”), Toruń 1997.

Praca stanowi plan badań, prowadzonych w latach 1993-1995 w ramach seminarium magisterskiego u profesora Mieczysława Wojciechowskiego. W pozycjach dotyczących międzywojennego Torunia brakowało dotychczas całościowego opracowania, uwzględniającego różne aspekty istnienia i działalności Kościoła katolickiego w mieście. Bardzo zróżnicowany i przejawiający się na wielu płaszczyznach udział Kościoła w życiu społecznym i politycznym Torunia i Podgórza został przedstawiony dopiero przez Piotra Kurlendę. Przybliżył on sylwetki czołowych postaci działaczy duchownych i świeckich oraz określił specyfikę funkcjonowania i kierunki rozwoju toruńskich parafii, zakonów, organizacji i towarzystw istniejących przed wojną.

A. A d a m c z a k, A. B a l e w s k i, J. S t o c h m a l, *Stacja Toruń Główny (1861-1995). Rys historyczny*, Toruń 1996.

Co roku opracowywane są i wydawane w Toruniu monografie poszczególnych instytucji i budowli. W ostatnim czasie ukazała się pozycja autorstwa A. Adamczaka, A. Balewskiego i J. Stochmala dotycząca Stacji Toruń Główny w latach 1861-1995. Praca ta jest dziełem amatorów i miłośników kolei, chcących przybliżyć szerszemu gronu zagadnienia związane z funkcjonowaniem toruńskiego węzła kolejowego i najważniejszej stacji. Publikacja, uzupełniona planami i rysunkami, prezentuje powstanie i proces rozbudowy linii kolejowych w Prusach, kolejne etapy historii tutejszego węzła, wyznaczone dziejowymi zawieruchami, zmianami władz i przynależności państwowej, informacje o zasługach postaciach, przekształceniach stacji, wielkości taboru i stratach wojennych.

D. Chmielewski, *135 lat Toruńskiej Straży Pożarnej 1862–1997. Historia i teraźniejszość*, Toruń 1997.

Z okazji jubileuszu 135-lecia istnienia straży pożarnej w mieście Wojewódzka Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Toruniu wydała książkę autorstwa Dariusza Chmielewskiego. Publikacja ta została opracowana na podstawie materiałów archiwalnych zgromadzonych w Archiwum Państwowym w Toruniu oraz w Archiwum Wojewódzkiej Komendy Państwowej Straży Pożarnej i Zarządu Wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Toruniu. Ma ona jednak charakter popularnonaukowy. Prezentuje kolejne etapy rozwoju straży pożarnej w mieście i jej dzień dzisiejszy, najbardziej zasłużonych działaczy, kobiety w służbie pożarnej, najgroźniejsze zdarzenia w dziejach Państwowej Straży Pożarnej, informacje o remizach toruńskich, a także wierzenia związane z ogniem i świętych patronów strażaków: św. Floriana, św. Agatę i św. Wawrzyńca.

T. Maciejewski, *Wilkierze miasta Torunia*, wyd. Ars boni et aequi, Poznań 1997.

Prawo i urząd miasta były w przeszłości obiektem badań Heleny Piskorskiej, Zbigniewa Zdrójkowskiego, Stanisława Salmonowicza, Karoli Ciesielskiej i Krystyny Kamińskiej. Główną intencją autora omawianej pozycji stało się uzupełnienie istniejących opracowań dotyczących zagadnień ustawodawstwa wielkich miast pruskich. Zespół archiwaliów dotyczących tej problematyki jest zdekompletowany, gdyż duża część zbiorów uległa zniszczeniu w czasie pożaru ratusza w 1703 r. W związku z tym nie sposób odtworzyć zawartości tych aktów prawnych oraz procesów i procedur uchwalania kolejnych wilkierzy. Dodatkowe trudności występują także przy próbach datacji poszczególnych źródeł. Autor w oparciu o wilkierz nowomiejski z 1300 r. i podobne źródła z epoki nowożytnej (1523, ok. 1595, pocz. XVII w., 1623 i 1634 rok) dążył do rekonstrukcji najważniejszych zagadnień historyczno-prawnych: ustroju miasta, prawa karnego i cywilnego, zasad funkcjonowania sądownictwa, handlu, budownictwa, rzemiosła. Z rozważań została wykluczona problematyka pozostająca poza unormowaniami zawartymi w wilkierzach. Publikacje poszczególnych zbiorów wilkierzy oraz opracowania ich treści poprzedzono rozdziałami dotyczącymi struktur i kompetencji najważniejszych władz miejskich oraz kształtowania się ustawodawstwa wilkierzowego na obszarze państwa krzyżackiego i Prus Królewskich.

* * *

Na osobne odnotowanie i omówienie zasługuje działalność wydawnicza Regionalnego Ośrodka Studiów i Ochrony Środowiska Kulturalnego. Ta instytucja badawczo-dokumentacyjna zajmuje się m.in. problematyką ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego. Czyni to na lamach swojego wydawnictwa „Przegląd Regionalny” oraz opracowując foldery i przewodniki Torunia i okolic.

W ramach serii wydawniczej „Dziedzictwo Regionu” ukazało się już 5 zeszytów:

- K. Gimińska, *Park Miejski na Bydgoskim Przedmieściu w Toruniu*,
- A. Klim, M. Stocka, *Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toruniu*,
- A. Klim, M. Stocka, *Kościół pw. św. Jakuba w Toruniu*,
- L. Grzeszkiewicz-Kotlewska, L. Kotlewski, *Kościół dominikański pw. św. Mikołaja w Toruniu*,
- L. Narębski, *Fort IV Stefana Żółkiewskiego*.

Prezentują one w przystępny i obszerny sposób toruńskie dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, dzieje poszczególnych obiektów, ich wyposażenie, wyniki prac archeologicznych i badań archiwalnych. Ponadto zeszyty zawierają plany, przekroje budowli oraz zdjęcia i widoki z różnych okresów, a także najważniejszą literaturę dla osób chcących pogłębić swoją wiedzę.

Do innych publikacji Ośrodka należą pozycje autorstwa Z. Mamely: *Siedem wieków aptekarstwa toruńskiego* oraz *Poczet lekarzy i aptekarzy dawnego Torunia*.

Warto też odnotować przewodnik *Toruń. Zespół staromiejski na liście światowego dziedzictwa UNESCO* opracowany przez L. Kotlewskiego oraz Z. Jabłońskiego, R. Kolę i D. Samsel. Fakt wpisania na Listę światowego dziedzictwa jest świadectwem uznania wysokiej rangi zespołu staromiejskiego i obliuguje do jak najlepszej prezentacji miasta. Autorom omawianej pozycji w pełni się to udało – przewodnik zawiera przystępny tekst opisujący dzieje miasta i zabytków, ma bogatą szatę graficzną. Został wydany na dobrym papierze, z aktualnymi reprodukcjami wysokiej jakości, w dodatku w kilku wersjach językowych, umożliwiając tym samym poznanie historii Torunia i jego budowli zagranicznym turystom. Przewodnik został wzbogacony krótką notką profesora M. Arsyńskiego, prezentującą ideę Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO.

Anna Ziemełska